

ПОРЯДОК

проведення відновлювальних (постізоляційних, реінтеграційних) заходів, заходів з адаптації, підтримки (супроводу) осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, після їх звільнення

Заходи з відновлення звільнених осіб (далі – заходи з відновлення) здійснюються з метою сприяння ефективній постізоляційній адаптації звільнених осіб, відновленню їх фізичного і психічного здоров'я, повернення військовослужбовців до виконання їх службових обов'язків.

Медична, реабілітаційна та психологічна допомога звільненим особам надається невідкладно після їх доставлення уповноваженими на їх супроводження органами (особами) до центрів реінтеграції або закладів охорони здоров'я

Під час визначення центрів реінтеграції або закладів охорони здоров'я, враховується можливість надання комплексної медичної, реабілітаційної та психологічної допомоги в одному центрі або закладі, територіальна доступність, наявність приміщень для здійснення всіх необхідних реінтеграційних заходів (у тому числі для проведення дебрифінгів (постізоляційних), кадрова спроможність центрів або закладів, наявність спеціально підготовленого до роботи із звільненими особами персоналу, можливість забезпечення комфортного перебування звільнених осіб з урахуванням їх життєвого досвіду та психічного стану. Прийом звільнених цивільних осіб для надання медичної, реабілітаційної та психологічної допомоги здійснюється в закладах охорони здоров'я, визначених МОЗ.

Звільнені особи після їх доставлення до центрів реінтеграції або закладів охорони здоров'я підлягають медичному обстеженню з метою фіксації всіх наявних тілесних ушкоджень у порядку, визначеному спільним наказом МВС, МОЗ від 6 липня 2016 р. [№ 612/679](#) «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції».

Після фіксації тілесних ушкоджень у звільненої особи проводиться комплексне медичне та реабілітаційне обстеження, а також психологічна діагностика звільненої особи з метою оцінювання об'єктивного стану її фізичного та психічного здоров'я і надання необхідної медичної, реабілітаційної та психологічної допомоги.

Медична, реабілітаційна та психологічна допомога надається на умовах гарантування конфіденційності, особистісної та соціальної безпеки звільненій особі і збереження в таємниці всіх відомостей, отриманих під час надання такої допомоги. Розголошення інформації про місце перебування звільнених осіб, обсяг та умови надання їм медичної, реабілітаційної та психологічної допомоги, а також іншої інформації, яка стала відомою медичним працівникам під час надання такої допомоги, не допускається, крім випадків, визначених законом.

Медичне обстеження звільненої особи передбачає здійснення таких заходів:

- первинний загальний огляд лікарем-терапевтом (лікарем загальної практики - сімейним лікарем) та лікарем-психіатром з обов'язковим збором анамнезу та проведенням фізикальних методів обстеження (за умови надання звільненою особою або її законним представником усвідомленої згоди на огляд лікарем-психіатром);
- проведення лабораторних досліджень (загальний клінічний аналіз крові, біохімічний аналіз крові, загальний аналіз сечі, експрес-тести на інфекційні захворювання, аналіз на наявність сифілісу, ВІЛ, гепатитів В і С методом полімеразної ланцюгової реакції);
- проведення інструментальних досліджень (рентгенологічних, ультразвукових, ендоскопічних) за медичними показаннями та направленням лікаря (лікарів), який здійснював загальний огляд звільненої особи;
- консультації лікарів-спеціалістів за медичними показаннями та направленням лікаря (лікарів), який здійснював загальний огляд звільненої особи.

З метою всебічного та комплексного обстеження звільненої особи для визначення подальшого плану лікування проводиться фінальний комплексний медичний огляд комісією лікарів.

Надання медичної допомоги звільненим особам здійснюється згідно з галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я.

Виписка звільненої особи здійснюється за медичними показаннями. Лікуючий лікар під час виписки надає рекомендації щодо необхідності забезпечення подальшого амбулаторного лікування звільненої особи, надання їй реабілітаційної та психологічної допомоги, соціальних послуг, у тому числі влаштування до соціальних закладів (установ), послуг із соціальної та професійної адаптації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням та надання інших послуг, передбачених законодавством для звільнених осіб.

Після виписки звільнена особа перебуває під медичним наглядом сімейного лікаря або наглядом у медичній, психологічній службі військової частини (установи, організації). Загальну координацію постізоляційного супроводу звільнених оборонців України здійснюють уповноважені підрозділи з питань повернення та відновлення Міноборони, МВС.

Організація та надання психологічної допомоги ґрунтується на таких принципах, що передбачають:

- 1) доступність – забезпечення інклюзивного підходу до роботи із звільненою особою;
- 2) безпечність – надання психологічної допомоги у спосіб, що мінімізує ризики завдання шкоди звільненій особі, у тому числі тієї, що можна запобігти, а також зменшує можливість фахових помилок;
- 3) результативність – досягнення найкращих результатів шляхом надання допомоги на основі наукових знань та принципів доказової медицини;
- 4) своєчасність;
- 5) економічна ефективність – надання психологічної допомоги з максимальним використанням ресурсів та уникненням їх неефективних витрат;
- 6) недискримінація – надання психологічної допомоги, якість якої не відрізняється залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших

переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання (перебування), мовних або інших ознак;

7) повага до прав звільненої особи, до її честі та гідності;

8) орієнтованість на людину – надання психологічної допомоги з урахуванням індивідуальних потреб звільнених осіб, зокрема права на вільний вибір фахівця;

9) компетентність, наукова обґрунтованість застосування методів психологічної та психотерапевтичної допомоги;

10) добровільність – неможливість надання психосоціальної підтримки без добровільної згоди звільненої особи.

Психологічна допомога може надаватися під час надання реабілітаційної допомоги в порядку, визначеному [Законом України](#) «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я».

Психологічна допомога звільненій особі повинна включати заходи, спрямовані на запобігання суїциду, і, зокрема, щонайменше послуги, спрямовані на збереження психічного здоров'я особи, недопущення загострення психологічних та соціальних проблем, розладів психічного здоров'я, перетворення їх у хронічні форми, відновлення та підтримку функціонування особи у фізичній, емоційній, інтелектуальній, соціальній та духовній сфері та її залучення до суспільного життя; запобігання та полегшення фізичних, психологічних, духовних страждань особи під час надання паліативної допомоги; сприяння особі у психосоціальній адаптації до зміненої життєвої ситуації, осмисленні її досвіду, самоусвідомленні та розширенні можливостей самореалізації, а також допомогу з метою розв'язання психологічних та соціальних проблем, зумовлених складними життєвими обставинами, кризовим станом, надзвичайною ситуацією та/або катастрофою, воєнними діями та перебуванням у полоні, місцях несвободи.

Під час надання психологічної допомоги особливу увагу слід приділити звільненим особам, в яких за результатами психологічної діагностики встановлено психічні, поведінкові та пов'язані з вживанням психоактивних речовин розлади, які не перебувають у гострому стані, важкі хвороби (онкологія, туберкульоз, гепатити, діабет, нефрит тощо); з агресивними проявами; які отримали поранення, травму, контузію, каліцтво тощо та щодо яких застосовано оперативне втручання; з інвалідністю; які є жертвами катувань та жорстокого поводження; які були жертвами чи свідками насильства; які мали суїцидальні наміри або спроби.

Центри реінтеграції або заклади охорони здоров'я надають такі види психологічної допомоги звільненим особам (конкретні види визначаються фахівцями центрів або закладів у співпраці із звільненими особами та з урахуванням їх потреб та результатів оцінки їх стану):

1) діагностика психологічного стану психометричними методами, які є валідними (для центрів реінтеграції – затвердженими Міноборони, для закладів охорони здоров'я – затвердженими МОЗ);

2) перша психологічна допомога, включаючи невідкладну психологічну допомогу;

3) психологічні втручання низької інтенсивності;

4) підтримка та відновлення функціонування у фізичній, емоційній, інтелектуальній, соціальній та духовній сфері;

5) психотерапія депресивних, тривожних, адаптаційних, гострих стресових та посттравматичних стресових розладів, створення терапевтичного середовища;

6) допомога у визначенні життєвих цілей та підтримці досягнутого прогресу реабілітації після закінчення реабілітаційного процесу, в тому числі з урахуванням принципу «рівний – рівному»;

7) психотерапія інших психічних та поведінкових розладів та станів, які виникли внаслідок хвороби/травми, участі у бойових діях, надзвичайних ситуацій, полону;

8) консультативна допомога, спрямована на позбавлення від звичок, що становлять ризик для психічного здоров'я (вживання алкоголю, інших психоактивних речовин тощо), а також формування навичок здорового способу життя;

9) взаємодія з надавачами первинної та спеціалізованої медичної допомоги з метою своєчасного діагностування, забезпечення лікування психічних хвороб та підтримання стійкого стану ремісії;

10) медична та реабілітаційна допомога відповідно до медичних показань;

11) взаємодія із соціальними службами з метою забезпечення надання соціальних послуг у разі, коли соціальні умови життя впливають на психічне здоров'я.

Методи психотерапії застосовуються відповідно до наукових даних щодо їх ефективності у лікуванні конкретних психічних та поведінкових розладів згідно із галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я. У разі психотерапії депресивних, тривожних, адаптаційних, гострих стресових та посттравматичних стресових розладів, які виникли внаслідок хвороби/травми, участі у бойових діях, надзвичайної ситуації, полону, інших станів здоров'я, що можуть призвести до обмеження повсякденного функціонування, психолог або лікар-психолог, що надає психологічну допомогу, повинен мати обов'язкову додаткову спеціалізацію (сертифікацію) за одним з методів психотерапії з доведеною ефективністю, що мають доказову базу міжнародних досліджень та рекомендовані міжнародними протоколами (галузевими стандартами у сфері охорони здоров'я).

Психолог або лікар-психолог, який надавав психологічну допомогу, під час виписки звільненої особи із закладу охорони здоров'я надає свої рекомендації щодо подальшої організації надання психологічної допомоги лікарем загальної практики – сімейним лікарем, відповідними службами військової частини, мультидисциплінарною командою, а також здійснення соціально-психологічної реабілітації як соціальної послуги, спрямованої на підтримку психічного здоров'я.

Перед наданням реабілітаційної допомоги проводяться діагностичні заходи відповідно до протоколу надання реабілітаційної допомоги з метою встановлення діагнозу (стану здоров'я) звільненої особи та надання лікуючим лікарем лікарю фізичної та реабілітаційної медицини інформації для визначення ним медичних обмежень та застережень щодо надання реабілітаційної допомоги фахівцями з реабілітації.

Надання реабілітаційної допомоги здійснюється закладами охорони здоров'я в порядку, визначеному [Законом України](#) «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. [№ 1462](#) «Деякі питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я» (Офіційний вісник України, 2023 р., № 4, ст. 305).

Реабілітаційна допомога повинна бути спрямована на запобігання втрати, уповільнення втрати та/або підтримку, та/або компенсацію, та/або покращення або відновлення функціонування особи, яка потребує реабілітації.

Надання реабілітаційної допомоги здійснюється з урахуванням принципів доказової реабілітації відповідно до протоколів надання реабілітаційної допомоги.

Заклад охорони здоров'я повинен організувати та забезпечити підбір, налаштування та/або виготовлення технічних та інших засобів реабілітації, забезпечити звільнених цивільних осіб медичними виробами протягом періоду надання реабілітаційної допомоги.